

Jaarverslag 2021
Commissie Ruimtelijke Kwaliteit en Erfgoed
Gemeente Vught

Inhoudsopgave

1. Voorwoord **p. 3.**

2. Commissie Ruimtelijke Kwaliteit & Erfgoed **p. 4.**

a. Gemeentelijke herindeling p. 4.
b. Een nieuwe adviescommissie p. 5.
c. Doel p. 5.
d. Samenstelling commissie p. 5.
e. Vergaderfrequentie p. 6.
f. Advisering p. 6.

3. Advisering in 2021 **P. 8.**

a. Covid-19 p. 8.
b. Aantal vergaderingen p. 8.
c. Plaats van vergadering p. 8.
d. Bezoekers/insprekers p. 9.
e. Vooroverleg p. 9 .
f. Uitgebrachte adviezen p. 9 .
g. Besluitvorming in afwijking van advies p. 9.
h. Bijzondere dossiers p. 10.
i. Evaluatie 2021 p. 11.

1. Voorwoord

De Commissie Ruimtelijke Kwaliteit en Erfgoed (CRK&E) is een instrument om de kwaliteit van de gebouwde omgeving te waarborgen. Door een goed functionerende commissie en voldoende ambtelijke capaciteit houdt de gemeente de welstand- en monumentenzorg op niveau. In een jaarlijks verslag legt de commissie verantwoording af met betrekking tot de behandelde dossiers en informeert zij de gemeenteraad over de door haar verrichte werkzaamheden. Met plezier bieden wij u hierbij het verslag aan van 2021.

Met een volledig nieuwe commissie en het toevoegen van de woonplaats Helvoirt bij de gemeente Vught in een periode waarbij fysiek vergaderen niet mogelijk was, durf ik met trots te zeggen dat we met behulp van de ambtenaren er in geslaagd zijn de ruimtelijke kwaliteit van Vught te bewaken. Vught: een groene en rijke gemeente, doorsneden door forse infrastructuur, met een eigen opbloeiend centrum en grote hoeveelheid kleine en forse monumenten.
Als commissie zijn we ervan bewust dat Vught niet stil zit en haar vanouds aanwezige allure op alle fronten in stand wil houden. Naast onze professionele achtergronden vinden we geschiedenis en gevoel voor maatschappelijke verhoudingen dan ook belangrijk bij de beoordeling van de plannen.

Functieveranderingen en verduurzaming bij monumenten roepen nog weleens discussie op. Door een goede dialoog tussen de leden en initiatiefnemers is het veel voorkomende conflict “behoud van monumenten gaat voor vernieuwen” versus “verduurzamen en eigentijds maken” in alle gevallen deskundig bediscussieerd en naar tevredenheid opgelost. Als voorbeeld kan de al in gang gezette transformatie van de Isabella kazerne genoemd worden, maar ook een aantal woningen aan de Taalstraat heeft in samenspraak met de ontwerpers tot fraaie resultaten geleid.

Blij zijn we met het al in een vroeg stadium betrokken worden bij grote veranderingen die in de planning zitten. Zo werd ook onze visie gevraagd over de studies die gemaakt zijn voor de aanpassingen rond de P.I. en de omgeving rondom het nationaal monument Kamp Vught. Maar ook het coachen van jonge ontwerpers die de kans krijgen hun creativiteit te lanceren geven zowel de architect, de opdrachtgever als de commissieleden een tevreden gevoel. Denk hierbij aan de nieuwe woning aan het Cromvoirtsepad 5 in Vught waarvoor een bijzondere woningtypologie is gekozen. In een vroeg stadium meedenken met de ontwerpers en initiatiefnemers blijven we aanraden. De keuzes die hiervoor worden gemaakt zorgen ervoor dat de commissie ze begrijpt en eenvoudiger kan beoordelen.

In haar beoordeling volgt de commissie het bestaande beleid van de gemeente, de welstandsnota en beeldkwaliteitsplannen. In principe loopt dit prima, maar er komen ook plannen op ons pad waar nog geen duidelijkheid over bestaat. We raden de beleidsmakers dan ook aan om een goede visie te ontwikkelen op zonnepanelen in het veld of op beeldbepalende gebouwen, wat te doen met airco’s aan voorgevels en hoe om te gaan met het steeds meer toevoegen van dakkapellen en uitbreidingen in gave stedenbouwkundige buurten.

De commissie kan niet bestaan zonder een goede collegiale samenwerking en een sterk secretariaat dat ervoor zorgt dat de adviezen helder verwoord worden. Na enkele personeelswisselingen zijn wij zeer blij met Amelia Rövekamp als vast secretaris. Graag zouden wij nog een vaste gemeentelijke stedenbouwkundige of landschapsarchitect willen zien die ons met regelmaat bijpraat over in gang gezette ontwikkelingen in de gemeente. We hopen dat dit in het volgende jaar gaat gebeuren.

Namens de commissie wil ik waardering uitspreken voor het ambtelijk apparaat en het stadsbestuur. Wij danken de ontwerpers voor het

vertrouwen dat ze hebben gekregen in een commissie die ze leerden kennen via het beeldscherm. We kijken uit naar de fysieke vergaderingen in 2022 waarin we nog meer als klankbord willen functioneren en daarmee samen uit de opgaven de hoogste kwaliteit zullen halen.

Mevr. ir. Chris Vanderheyden
Voorzitter Commissie Ruimtelijke Kwaliteit & Erfgoed

Afb. 1. Een ander bijzonder initiatief waarover de commissie heeft geadviseerd is het zichtbaar maken van het voormalige spoorwegtracé bij Nationaal Monument Kamp Vught en het plaatsen van enkele oorspronkelijke Duitse treinwagons. Foto: website NMKV.

2. Commissie Ruimtelijke Kwaliteit & Erfgoed

a. Gemeentelijke herindeling

Per 1 januari 2021 is de gemeente Haaren opgeheven en opgegaan in de omliggende gemeenten. Het dorp Helvoirt is daarbij aan het grondgebied van gemeente Vught toegevoegd.
Met de toevoeging van Helvoirt heeft gemeente Vught er ook zorg voor het Helvoirtse cultureel erfgoed onder haar hoede.
In verhouding tot de grootte van Helvoirt, telt dit historische dorp een relatief hoog aantal monumenten:

- 32 gemeentelijke monumenten
- 27 rijksmonumenten

Vóór de herindeling bestond het beschermd cultureel erfgoed in gemeente Vught uit:

- beschermd dorpsgezicht (centrum Vught)
- 48 beeldbepalende panden
- 169 gemeentelijke monumenten
- 117 rijksmonumenten

In totaal bestaat het beschermde erfgoed van gemeente Vught nu uit:

- Beschermd dorpsgezicht (centrum Vught)
- 48 beeldbepalende panden
- 201 gemeentelijke monumenten
- 144 rijksmonumenten

b. Een nieuwe adviescommissie

Per 1 januari 2021 is de nieuwe Commissie Ruimtelijke Kwaliteit & Erfgoed van start gegaan in gemeente Vught. Omdat de maximale benoemingstermijn van de leden van de voormalige monumentencommissie en welstandscommissie was bereikt, en vooruitlopend op invoering van de Omgevingswet heeft het college besloten nieuwe commissieleden te benoemen en de beide commissies te laten samenwerken onder de nieuwe naam "Commissie Ruimtelijke Kwaliteit & Erfgoed". Formeel zijn de nieuwe leden zowel lid van de monumentencommissie, als van de welstandscommissie.
In deze nieuwe samenstelling wordt nog wel onderscheid gemaakt tussen de "verbrede commissie", waaraan alle commissieleden deelnemen en bouwplannen worden behandeld met betrekking tot het beschermd dorpsgezicht, gemeentelijke monumenten en rijksmonumenten, en de "kleine commissie" die adviseert op bouwplannen die enkel betrekking hebben op het welstandsbeleid.
De commissie wordt ondersteund door een ambtelijk secretaris.

c. Doel en taken adviescommissie

Het doel van de adviescommissie is het college van burgemeester en wethouders gevraagd en ongevraagd te adviseren over bouwaanvragen en de aanvragen te toetsen aan de vigerende beleidskaders, zoals de Erfgoedwet, de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo), de Monumentenverordening gemeente Vught 2010 en de Welstandsnota gemeente Vught (2015). Behalve over vergunningaanvragen, adviseert de commissie ook over de aanwijzing en afvoering van gemeentelijke monumenten en/of beschermde dorpsgezichten.

Monumentenaanwijzingen en redengevende omschrijvingen van monumenten bevatten niet altijd alle historische informatie. De redengevende omschrijving dient in de eerste plaats ter identificatie van het object. Helaas komt het daarom vaak voor dat de interieurwaarden van monumenten niet in beeld zijn gebracht, terwijl die óók beschermd zijn! De commissie kan een initiatiefnemer daarom vragen een onafhankelijk bouwhistorisch onderzoek met waardestelling te laten uitvoeren om de ontstaans- en ontwikkelgeschiedenis en monumentale waarden van zowel het exterieur, als het interieur goed in beeld te krijgen. De bouwhistoricus waardeert de samenstellende onderdelen van het monument tevens op monumentale waarden. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen hoge, positieve en indifferente monumentwaarden. In de zogenaamde 'waardestellingsrepresentatietekening' worden de waarden respectievelijk met de kleuren blauw, groen en geel aangeduid. Eenzelfde verzoek kan de commissie doen met betrekking tot tuinhistorisch onderzoek of cultuurhistorische gebiedsanalyses.

d. Samenstelling commissie

De commissie bestaat uit vijf leden, waarvan één lid tevens de rol van voorzitter bekleed. De samenstelling van de Commissie Ruimtelijke Kwaliteit & Erfgoed was in 2021 als volgt:

- Ir. C.F. (Christine) Vanderheyden;
- Ir. B. (Branka) Vuksanovic;
- Ir. R.G. (René) Bosch van Drakenstein;
- Drs. M. (Michiel) Kruidenier;
- M.L.J. (Mark) Bimmel.

De leden vertegenwoordigen samen de volgende disciplines, waarbij meerdere disciplines aan één commissielid kunnen toebehoren, te weten:

- Welstand en architectuur;
- Stedenbouw en landschap;
- Architectuur- en bouwhistorie;
- Restauratiekunde en bouwkunde.

De commissie wordt ondersteund door de ambtelijk secretaris, te weten de beleidsadviseur erfgoed van gemeente Vught.
Voor de agenda wordt in de planbehandeling onderscheid gemaakt tussen de bouwplannen met betrekking op enkel welstand en bouwplannen die betrekking hebben op erfgoed (gemeentelijk monument, rijksmonument, beschermd dorpsgezicht). De laatste categorie wordt behandeld door de "verbrede commissie", dat wil zeggen de voltallige commissie. Plannen die enkel uit oogpunt van welstand beoordeeld dienen te worden, worden afgehandeld door een "smalle" commissie, bestaande uit de voorzitter en het architectenlid.

e. Vergaderfrequentie

De adviescommissie vergadert in beginsel elke twee weken op maandagmiddag. Alleen in bijzondere omstandigheden kan daarvan worden afgeweken. Daarnaast kan, indien de situatie daar om vraagt, ook op een planlocatie worden vergaderd of kan door een afvaardiging namens de commissie een locatiebezoek worden gebracht, voorafgaand aan de vergadering. Onder normale omstandigheden is het voormalig raadhuis de vaste vergaderlocatie. Vanwege de Covid-19 pandemie heeft de adviescommissie in haar eerste jaar vrijwel uitsluitend online kunnen vergaderen. Zowel de fysieke, als digitale bijeenkomsten waren openbaar.
In het jaar 2021 heeft de adviescommissie 23 keer vergaderd. Alleen de vergadering van 16 augustus is niet doorgegaan vanwege de vakantieperiode.

f. Advisering

De wijze van advisering door de commissie is vastgelegd in de Welstandsnota gemeente Vught 2e herziening (2016). Een behandeling van een bouwplan in de commissie kan de volgende uitkomst hebben:

- *Aanhouden*
  De commissie kan het advies aanhouden wanneer meer informatie of een toelichting van de ontwerper/initiatiefnemer gewenst of noodzakelijk is.
- *Akkoord*
  De commissie adviseert positief aan het college van burgemeester en wethouders, omdat het plan volgens de van toepassing zijnde welstandscriteria voldoet aan redelijke eisen van welstand of geen onevenredige aantasting is of afbreuk doet aan monumentale/cultuurhistorische waarden.
- *Akkoord (hoofdopzet)*
  Een 'akkoord (hoofdopzet)' houdt in dat de hoofdopzet van de bouwmassavorm en de plaatsing voldoen aan redelijke eisen van welstand. Het plan vraagt nog om een nadere uitwerking of tegen de voorgelegde uitwerking bestaan op grond van de criteria nog bezwaren.
- *Voldoet mits (voldoet niet tenzij)*

Een ‘voldoet mits’ houdt in dat het plan niet voldoet aan de toetsingscriteria uit de welstandsnota of niet voldoet uit oogpunt van monumentenzorg.

- *Voldoet niet*

De commissie is van oordeel dat het bouwplan niet voldoet aan redelijke eisen van welstand of uit oogpunt van monumentenzorg. Een negatief advies betekent dat een bouwplan ingrijpend moet worden gewijzigd. Wanneer de commissie negatief adviseert, wordt het advies nauwkeurig en schriftelijk gemotiveerd. De motivering bevat een verwijzing naar de van toepassing zijnde toetsingscriteria en een samenvatting van de beoordeling van het plan op die punten.

Afb. 2. Een bijzonder ontwerp werd gemaakt door de jonge ontwerper D. Bos voor een woning aan het Cromvoirtsepad in Vught.

3. Advisering in 2021

a. Covid-19

De nieuwe Commissie Ruimtelijke Kwaliteit en Erfgoed startte haar werkzaamheden temidden van de Covid-19 pandemie. Desondanks konden de vergaderingen gewoon doorgang vinden via een videoverbinding en heeft de commissie haar taken naar behoren kunnen uitvoeren. Toch heeft het digitaal vergaderen enkele nadelen ten opzichte van fysieke vergaderingen. Zo was het voor de nieuwe commissieleden moeilijker om op elkaar ingespeeld te raken, ervaart men fysiek vergaderen vaak als prettiger en zorgvuldiger en vinden veel initiatiefnemers, maar ook de commissieleden, het fijn elkaar 'in de ogen te kunnen kijken'. Daarnaast heeft fysiek vergaderen het voordeel dat plannen letterlijk 'uitgerold' kunnen worden en er tijdens de besprekingen geschetst en getekend kan worden om standpunten te verhelderen.
Twee maal heeft, dankzij tijdelijke verlichting van de Coronamaatregelen, een fysieke vergadering plaatsgevonden in het raadhuis. Alle andere vergaderingen hebben via een videoverbinding plaatsgevonden.

b. Aantal vergaderingen

De commissie vergadert tweewekelijks op maandagmiddag.
In 2021 is er door de commissie 23 keer vergaderd, te weten:

- Maandag 18 januari
- Maandag 1 februari
- Maandag 1 maart
- Maandag 15 maart
- Maandag 29 maart
- Maandag 12 april
- Maandag 26 april
- Maandag 10 mei
- Maandag 21 mei
- Maandag 7 juni
- Maandag 21 juni
- Maandag 5 juli
- Maandag 19 juli
- Maandag 2 augustus
- Maandag 30 augustus
- Maandag 13 september
- Maandag 27 september
- Maandag 11 oktober
- Maandag 25 oktober
- Maandag 8 november
- Maandag 22 november
- Maandag 6 december
- Maandag 20 december

De vergaderingen van 15 februari en 16 augustus zijn niet doorgegaan, vanwege respectievelijk de voorjaarsvakantie en zomervakantie.

c. Plaats van vergadering

De vergaderingen van de commissie vinden in principe plaats in de Raadleeskamer van het oude Raadhuis in Vught. Sinds het uitbreken van de Covid-19 pandemie en de daarop door de overheid ingestelde maatregelen hebben de vergaderingen overwegend via een videoverbinding plaatsgevonden. Slechts twee was het mogelijk, dankzij

tijdelijke versoepelingen door de overheid, fysiek in het oude Raadhuis te vergaderen.

d. Bezoekers/insprekers

Belanghebbende en betrokkenen worden in de gelegenheid gesteld om hun bouwplannen toe te lichten. Veel eigenaren cq. Initiatiefnemers hebben van die gelegenheid gebruik gemaakt. Vaak lieten zij zich daarbij vergezellen door een adviseur of architect.
Daarnaast zijn de vergaderingen openbaar toegankelijk voor toehoorders. In 2021 is daar geen gebruik van gemaakt.

e. Vooroverleg

De insteek van de commissie is om plannen zoveel mogelijk in het voortraject te bespreken. Zeker voor complexe restauratie- en ontwikkelingsplannen is het van belang dat belanghebbenden vroegtijdig een preadvies kunnen krijgen, zodat de kwaliteit van het plan – indien dit nodig is – kan worden verbeterd door het aanreiken van tips en suggesties. Het voordeel is tevens dat de formele procedure voor de aanvraag omgevingsvergunning sneller kan worden doorlopen.
Er is 115 keer gebruik gemaakt van het vooroverleg, tegenover 149 adviezen met betrekking tot een formele aanvraag. Deze aantallen maken duidelijk dat het vooroverleg nuttig is en daar veelvuldig gebruik van wordt gemaakt.

f. Uitgebrachte adviezen

In het jaar 2021 heeft de commissie 273 keer advies uitgebracht aan het college van burgemeester en wethouders.
Het betrof 115 keer een vooroverleg en het betrof 149 keer een aanvraag omgevingsvergunning. Slechts 1 keer is de commissie gevraagd advies uit te brengen naar aanleiding van een bezwaarprocedure. In 8 gevallen betrof het een handhavingszaak.

Veruit de meeste adviesverzoeken hadden betrekking op het welstandsbeleid, maar liefst 193 keer. Met betrekking tot erfgoed is 30 keer advies gevraagd met betrekking tot een rijksmonument, 23 keer met betrekking tot een gemeentelijk monument, 9 keer betrof het een beeldbepalend pand en 20 keer ging het om een pand dat is gelegen binnen het beschermd dorpsgezicht. Soms kan het een pand betreffen dat zowel is aangemerkt als rijksmonument, gemeentelijk monument of beeldbepalend pand én binnen het beschermd dorpsgezicht is gelegen. In die gevallen wordt een pand bij beide categorieën geteld.

De commissie heeft in 2021 als volgt geadviseerd:

- Aanhouden: 76 x
- Akkoord: 110 x
- Akkoord (hoofdopzet): 1 x
- Voldoet mits: 44 x
- Voldoet niet: 42 x

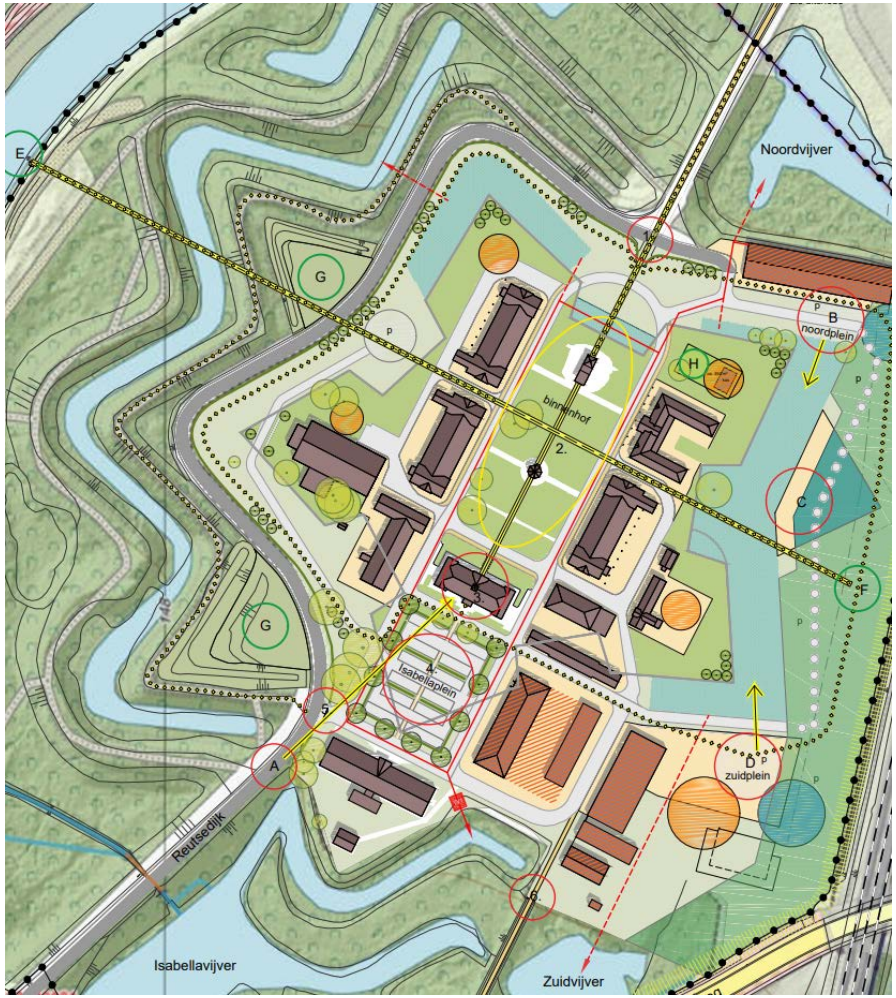
g. Besluitvorming in afwijking van het advies

Er is door het college van burgemeester en wethouders in 2021 één keer afgeweken van het advies van de CRK&E.
Het betrof een aanvraag omgevingsvergunning voor het aanbrengen van een gevelbrede markies aan de horecagelegenheid, gevestigd aan het Marktveld 18 in Vught. De commissie heeft 'niet akkoord' geadviseerd, omdat zij van mening was dat de markies de reeds verstoorde architectuur van het pand nog verder zou verstoren. Het college was deze mening niet toegedaan en heeft derhalve gemotiveerd

en afwijkend besloten van het advies de omgevingsvergunning te verlenen. Naar oordeel van het college wordt de reeds verstoorde gevel niet nog meer verstoord door het wijzigen van de luifel naar een markies.

h. Bijzondere dossiers

Er gebeurde veel in Vught op het gebied van erfgoed in 2021. Grote ontwikkelingen zijn in gang gezet rondom het verdiept aanleggen van de N65 en het spoor en daarmee ook de verplaatsing van het rijksmonumentale stationsgebouw.
In vele opzichten was de ontwikkeling van Fort Isabella misschien wel het meest bijzondere dossier voor de commissie in 2021.
De ontwikkeling van Fort Isabella is al jaren geleden in gang gezet. Er is een bestemmingsplan voor het gebied ontwikkeld en vastgesteld en verschillende (deel)bouwplannen waren reeds in ontwikkeling en/of al positief ontvangen door de voorgaande welstands- en monumentencommissies. Dat er dus midden in deze gebiedsontwikkeling een nieuwe commissie is aangesteld, vergde van alle partijen het nodige aanpassingsvermogen.
Waar de voormalige commissies de ontwikkelingen vanaf het startpunt op de voet hebben kunnen volgen, kwam de huidige commissie in figuurlijke zin terecht in een 'rijdende trein'.
Door de positieve ervaringen met de vorige commissies is er bij de initiatiefnemers wellicht een bepaald verwachtingspatroon ontstaan. De commissie had daarentegen te maken met een informatieachterstand. Het uitvallen van de vaste ambtelijk secretaris hielp daarbij ook niet om de continuïteit van het proces te waarborgen.
Meerdere deelplannen zijn uiteindelijk meerdere malen ter advisering aan de CRK&E voorgelegd. Sommige plannen hadden een lange doorlooptijd, wat soms tot merkbare frustratie leidde bij de initiatiefnemers. Dit leidde zelfs tweemaal tot een schriftelijk beklag aan de wethouder over het functioneren van de adviescommissie.
Uiteindelijk hebben zowel de initiatiefnemers, als de commissie hetzelfde doel: een mooie, toekomstbestendige doorontwikkeling van Fort Isabella. Daarom konden de verschillen in inzicht uiteindelijk toch overbrugd worden en zijn alle partijen er in gezamenlijkheid uitgekomen.
De commissie heeft ook met genoegen geadviseerd over tal van andere bijzondere bouwplannen, waarvan enkele spraakmakende voorbeelden het bijzondere ontwerp zijn van een woning aan het Cromvoirtsepad (afb. 2) en de aanleg van een voetpad over het voormalig spoorwegtracé bij Nationaal Monument Kamp Vught (afb. 1). De woning aan het Cromvoirtsepad was bijzonder, omdat de nog jonge ontwerper een heel bijzonder voorsteel deed voor de woningtypologie. Na enkele gezamenlijke overleggen is de ontwerper samen met de commissie tot een mooie uitwerking gekomen.
Het wandelpad op Nationaal Monument Kamp Vught hangt samen met het terugplaatsen van enkele Duitse spoorwegwagons, om zo het verleden en de herdenking daarvan nog tastbaarder te maken. In de vormgeving wordt het wandelpad een symbolische verbeelding van het voormalig spoorwegtracé.

Afb. 3. Een uitsnede van de stedenbouwkundige structuurschets uit het bestemmingsplan 'Fort Isabella' dat in 2017 door de gemeenteraad is vastgesteld. Een groot deel van de uitvoeringsplannen zijn in 2021 door de commissie behandeld.

i. Evaluatie 2021

Bij de benoeming van de nieuwe commissie is afgesproken het functioneren halverwege het jaar te evalueren. De evaluatie heeft uiteindelijk op 27 september plaatsgevonden. Ter voorbereiding zijn bij de commissieleden, de planbehandelaars, secretaris en wethouders bespreekpunten opgehaald voor het evaluatiegesprek.
Eén van de belangrijkste verbeterpunten die uit de evaluatie naar voren kwam, is de doorlooptijd van een aanvraag. Er is daarom afgesproken voortaan een bouwplan maximaal drie keer voor te leggen aan de adviescommissie om tot een 'akkoord' of 'voldoet mits' te komen. Dit omvat zowel het vooroverleg, als een formele adviesaanvraag.